

vis. Iniquitatum quoque onere gravabatur Propheta, quum ait: *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me.* Apostolorum igitur oculi gravabantur, quo mentis oculorum segnities demonstrabatur. Et ignorabant quid responderent ei. Alte quidem promittens, et in promissione succubens, legitima responsa non habet; maxime si facilis est promissio, aut si leve est quod exigitur ab amico. Promiserant Apostoli Christo in morte societatem, ipse vero facilem vigiliam exigebat. Hac siquidem vice Salvator Apostolis nihil dixit¹, sed, ipsis aspectis, recessit.

DOMINICA II. ADVENTUS

De tertia Christi oratione, et de sudore sanguineo.

REDIENS igitur ad orandum Christus Iesus, oravit tertio eundem sermonem dicens. Eundem sermonem dixit qui eundem immutatum animum possidebat; non pro removenda pertinaciter passionem, sed pro sua conformi voluntate cum Patre pandenda. In hac siquidem trina oratione *factus est in agonia, et prolixius orabat*. Factus est autem in agonia, quando sensu carnis, et animae virtute acris decerbat, longioris quoque temporis spatio

¹ Alii tenent quod etiam hac vice Christus monitionem iteraverit, idque deducunt ex verbis Marci: «Et ignorabant quid responderent ei». Chrysostomus aliter.

protelavit sermonem. Timor namque, et amor prolixius hominem quandoque facit orare. Tanta deinde fuit in Christo orationis vehementia, atque tam horribilis in anima eius sensibilis imaginatio mortis, ac mentis admirabilis agonia, quod sicut Lucas xxii, refert, *factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram*. Et, licet plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostendo in sudore sanguineo, nihilominus dici potest quod aliqualiter dispositio timor, et amor bellantes in corde Iesu quoad suum sensitivum in causa extiterunt; dum enim attenderet tam grave bellum super se verissime imminere, timore concussit sensitivum suum, ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductus¹.

34. Super hunc autem timorem reliiciendum fortissimus, et ferventissimus amor, tamquam mirae magnitudinis malleus, repercutiens, et ipsum excludens, omnes poros Corporis Iesu Christi, et venam largiter relaxavit, ut sic de toto corpore fluoret sanguineus sudor decurrens in terram. Durum igitur, et invisible bellum in illa Christi anima gerebatur, quando, velut ex percussionibus, per corporis poros eius Sanguis decurrebat in terram. Et

¹ Alapide, in Luc. cap. 22, et alii agunt de naturali possibilitate sudoris sanguinei in vehementi angore. Communius tenent AA. extraordinarium illum sudorem sanguineum Christi miraculosum fuisse. S. Hilarius, *de Trin.*, 10, 41, ait: «Sudorem vero nemo infirmitati audebit depicare, quia et contra naturam est sudare sanguinem».

quia anima est in qualibet parte corporis tota, et est ipsius corporis vita; idcirco, ad ostendendum immensitatem doloris sui, debuit dolorem suum indicare in omnibus membris suis. Immensus quoque et ferventissimus amor in hoc etiam manifestatur. Saepe enim fervens ebullitio emitit ad extra. Proinde quantum Anima Christi charitatis igne in intimis bulliendo ferveret scaturitio sanguinis clarius manifestat.

35. Fuit nihilominus sudor iste partim rememoratus dolorum omnium, quos ab instanti conceptionis suae Dominus occultavit in corde suo, partim repraesentatus illorum, quos in praesenti sustinuit agonia, partim prognosticus, et figuratus tam illorum, quos in suo Corpore incontinenti sustinere debebat, quam etiam in successu temporis in corpore mystico, in quibus et ipse tamquam caput tunc patiebatur. Nam statim, sicut infra patet, fervidus velut athleta bulliens amore, et triumphans fortitudine, sciens omnia quae ventura erant super eum, occurrit impiis, et implevit quod deerat dolorum in Carne sua. O quali ardore fornax Iesu succensa erat! quae sic Carnem suam totam in sudore relinquebat. Mystice enim Sanguis Christi decurrens in terram signum erat profusionis Animae eius per dilectionem ad humanam naturam, ut vita super mortem effunderetur, ipsam, videlicet, absorbendo: in sanguine quidem dicitur esse vita. Terra nempe mortalis Adam, et ex ea contracta propago est, super quam tota vita Christi decurrit, ut hoc mortale compositum absorbeatur ab ea.

36. Convertere igitur, anima mea, ad piam, et devotam considerationem Filii Dei Iesu, et velut praesentem in speculo Evangelii eum positis genibus intuere orantem, vehementia mentis sudantem, et guttulis sanguineis circumfusum. Contemplare hunc iuvenem genuflexum, nec deorsum vertentem faciem, nec erigentem ad coelum, de profundis sui cordis clamantem, et irrecurvatam omnino perficien tem orationem. Anima quippe super coelos conscenderat, quando Sanguis ex corpore emanabat rigans sub oculis terram nostram arentem, et infoecundam fructibus sanctae vitae, sicut qui de coelestibus, atque superna virtute venerat eam excolare, ut foecunda non solum civibus coeli, verum etiam pastum gratum redderet Plasmatori. Decurrit etiam in terram sanguineus Christi sudor, ac rigatur terra divino cruento, ut terra nostri cordis pinguedine foecundetur. In cuius mysterium in villa Gethsemani, quae villa pinguedinis interpretatur, effunditur in terram haec pinguedo salutis.

FERIA SECUNDA

Christus in agonia ab Angelo confortatur.

TERTIA contemplatio pertinens ad principium Domini nae passionis tria etiam continet de Domino Iesu Christo: primum est vehemens eius anxietas, secundum ardens eius charitas, tertium vigens eius magnanimitas.

38. Primum est vehemens eius anxietas; nam, agonizante Christo, *apparuit ei Angelus de celo confortans eum*, scilicet, ex parte, ac iussione paterna. Advertendum est enim quod omnis apparitio Angelorum de qua textus sacer eloquitur, sive in somnis, sive in vigiliis, per speciem corporalem fuisse facta credi debet; species enim corporeis obiicitur sensibus: proinde Christo in forma hominis constituto Angelus in suscepta figura de celo missus sensibus eius apparuit, et vocem emisit corpoream, per eamdem subiectam figuram confortans eum, velut hominem in agonibus fatiscentem, ut huiusmodi apparitio, et confortatio tota referatur ad formam servi penitus, et non Dei. Quid vero Angelus iste Christo dixerit confortans eum per evangelicam scripturam non claret; sed absque contradictione fidei relinquitur piae menti ut devote credamus huiusmodi Angelum confortationis verba decentia protulisse, sicut decebat dicere Angelum a Deo coelitus missum, et suscipere hominem Iesum Christum cum daemoniis, et diabolicis hominibus certaturum; quia ut homo¹, non ut Dei Filius, hanc confortationem accipiebat.

39. Secundo in hac contemplatione continetur Christi ardens charitas; nam totus amore fervens, retractis, aut quomodolibet abstensis, eius sudoribus adm-

¹ « Pertinet ergo passio Christi ad suppositum divinae naturae, ratione naturae possibilis assumpta, non autem ratione divinae naturae impossibilis » (S. Thomas, III, q. 46, a. 12).

randis, *venit iterum ad discipulos suos, et invenit eos dormientes* prae tristitia; in tali etenim casu tristitia reddit cor accediosum, et grave, et pervigili oratione prostratum, nisi grandis fervor, et rigor in sua arduitate retineat illud. De hoc enim Apostoli maxime tristabantur, quia Christus toties, et ita fortiter praedixerat eis se passurum et recessurum ab illis; unde Ioann. xvi, quum dixisset: *Vado ad eum qui misit me*, statim subiunxit: *Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum*. Tristabantur, quia praedixerat eis quod omnes in nocte illa scandalizarentur in eo. Tristabantur quoque et merito, quia succumbebant defectibus, et deficiebant in promissis, nec soliti erant talia tolerare. Indulget Salvator infirmitae materiae. Concedit absque vitio sensualitati quod sua importunitate depositit; propterea inquit discipulis suis: *Dormite iam et requiescite*. Ecce quod discipuli cito dormiunt; in quo maxime eorum infirmitas paret.

40. Tertio in hac contemplatione ostenditur Christi vigens magnanimitas; unde Salvator, post aliquantulam quietem, continuo intulit, dicens: *Sufficit*, scilicet, quod iam usque nunc dormistis; statimque subnecit causam, dicens: *Venit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surge, eamus; ecce appropinquat qui me tradet*. Sed quae hora venit? utique passionis, et ostendenda virtutis, et aeterni propositi declarandi. Praedixerat enim Matri (IOANN. 11): *Nondum venit hora mea*. Praedixerat etiam cognatis suis, scilicet, fratribus, et

aliis non discipulis (IOANN. VII): *Tempus meum nondum avenit; tempus autem vestrum semper est paratum.* Praefinitum quippe erat infallibiliter quo tempore traderetur, ligaretur, pateretur, et crucifigeretur. Tradi non potuit, nisi quum voluit; ligari, nisi quum permisit, neque pati poenas et mortem, nisi quum consensit. Accessit ille ad passiones, et passionibus super se dominium dedit. Propterea intulit: *Surgite, eamus, scilicet, ad eos qui veniunt me capere: Ecce appropinquit qui me tradet;* quasi diceret: voluntarie accedamus; sumus enim illis virtutibus fortiores, usque impresentiarum hora non fuit.

41. Non enim mori infans debebat, dum illum quaerebat Herodes, non puer, non iuvenis, quounque spatio vivendi mundo personale veritate innotesceret, atque vitam, ne quaedam delusio crederetur. Non mori debebat in aetate tenera, ne, interrogatus, in respondendo aetatem transcendere videretur, quoniam ab instanti conceptionis suae omni tempore eamdem sapientiam habuit; aut subticendo fatuitas, aut phantasia aestimaretur. Sed nihil fecit, aut dixit tempore vernantis aetatis, et quo moles corporis sumebat augmentum. Nulla causa offensionis, et mortis Iudeis praesto erat. Ante perfectam aetatem talia quae postmodum fecit facere non debebat. Perfectio enim doctrinae, operum, et miraculorum eius nedum virtutibus plenum, sed etiam virum perfectae requirebant aetatis. Primo condendum erat Evangelium; praedicandum etenim erat antea Dei regnum; exempla

praeroganda sequentibus, et in ipso summo disciplinatu danda erat omnibus vivendi forma. Qui enim plenitudinem temporis exspectavit Incarnationis, atque nativitatis, horam similiter exspectavit passionis, et mortis.

FERIA TERTIA

De Iuda traditore.

PRIMA contemplatio pertinens ad processum Dominicae passionis, tria etiam de Christo in se comprehendit: primum est eius proditio, secundum eius mansuetudo, tertium eius admiratio.

43. Primo enim ostenditur eius proditio; insidiose nempe ambulat dux iniquae cohortis, atque nefandae; unde, *adhuc eo loquente, scilicet, Christo cum Apostolis, nam reversus erat cum tribus ad alios octo, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis, et fustibus, facibus et lanternis missi a Principibus Sacerdotum, et senioribus populi.* Ecce dux in praeceps; ecce obstinata malitia; ecce animus inquietus, et impatiens feritas, quae, nisi perficiat concepta mala, non dormit. Recepit pecuniam, quia Christum Iudeis vendiderat tamquam venale mancipium; et vili exposuit pretio coram Iudeis hominum Vitam; ex quo tam diram, et duram perversi propositi obstinationem incurrit, ut nec familiaritate contubernii, nec humilitate obsequii, nec suavitate

colloquii a concepta malitia potuerit revocari. Co-hortem acceperat, ut Christus, circumdatus turba, de ipsorum manibus omnino elabi non posset. Cum gladiis, et fustibus, et armis veniunt, ut remove-rent percussionibus prohibentes. Cum facibus, et lanternis, quia in vero lumine Christo excaecati erant. Veniunt quoque nocte, sicut aeterna nocte damnandi, decepti nocte peccati.

44. Vide apparatum iniquitatis, quae nihil omittit expediens ad suam nefariam actionem. Considera promptitudinem amoris Christi; corde manet impavidus, pericula non timet, quamvis caro assumpta subdita sit terrori. Nihil perhorrescit, quum amor sequitur effectum, qui solum genus humanum a periculis aeternis suis tormentis transitorii dispo-suerat liberare; vehemens enim amor cuncta pericula spernit, si praevidebat non inani spe vota posse sortiri. Missi erant ministri detestabiles a Principibus Sacerdotum, Scribis, et Senioribus populi. Erat in auctoritate iniquitas; Principes erant Sacerdotum, non Sacerdotii, qui iussa mala dede-runt. Omne Sacerdotium sanctum, sed non omnis Sacerdos. Seniores autem et Scribæ in hac mala legatione convenerant, litteram solum quae occidit sequentes, et ideo ipsi ad Christum occidendum se paraverunt crudeliter. Traditor vero, et aries huius mali conventus, quia noverat quod Christus erat cum discipulis suis, ad maiorem sceleris certitudinem, ne, scilicet, Christo subterfugiente, aliquem pro eo caperent discipulorum, secundum consuetudinem quam servabant discipuli in rever-

sione ad Christum, signum dederat pacis his qui de capiendo Christo crudelem legationem acceperant, dicens: *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, te-nete eum, et ducite caute.* Et quum venisset, fingens se non venire cum satellitibus illis, *confestim acce-dens osculatus est eum dicens: Ave, Rabbi.*

45. O horrenda nequita animae scelerata! prae-mittit salutationem ei quem in mortis damnatio-nem inducit. O improba iniquitas malae mentis! vocas magistrum, cuius doctrinam iam procaciter contemnis. O stupenda malignitas proditoris! Oscularis sanctum os, et virtutem eius non sentis. Verificatur in te sententia Origenis qui ait: Omnes proditores veritatis se fingunt amicos, et libenter osculi signo utuntur. Non oblitus tamen Dominus misericordiae sua, dulciter eum ad poenitentiam vocans, ait illi: *Amice, ad quid venisti?* Amicum vocat, eo quod ipse non desinat amicari. Sed addit: *Ad quid venisti?* quasi diceret: Oscularis, et insidiaris, Iuda, homo pacis meae, in quo speravi: osculo Filium hominis tradis? O benignitas Salvatoris! vide quam dulciter corripit proditorem, ut scelus, et modum quo perficit ipse consideret. O proditio nequam! osculum, quod reconciliatorum est signum, pro discordia irrogatur, et innocens Sanguis fun-ditur sub osculo pacis.

FERIA QUARTA

De Christi mansuetudine coram proditore et satellitibus.

SECUNDO subditur Christi mansuetudo; unde, quum Iudas pro signo laetifero ori Christi osculum impressisset, cum ceteris se retraxit. Illis verostantibus velut attonitis a quadam divina virtute percussis, Christus mansuetudine plenus procedens ad eos, dixit: *Quem quaeritis?* O consummata charitas! quae foras mittit timorem, et mortis excludit horrorem. O bone Iesu, quid facies amicis te in veritate quaerentibus, qui inimicis ad mortem tequaerentibus sponte te ipsum tradis? *At illi responderunt*, terribiliter intonantes, ac dicentes: *Iesum Nazarenum*; ut verificetur quod scriptum est per Prophetam (PSAL. XXI): *Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens*. Quibus ipse adiecit: *Ego sum*. Deum se esse demonstrans, sicut prius dixerat (EXOD. III): *Ego sum qui sum*. Qua response audita, *cediderunt retrorsum*, eo quod dedit Pater ei vocem virtutis, ut, scilicet, doceat ignoratos, suscitet mortuos, infirmitates morbosque depellat, fuget daemones, et male ausos terreat inimicos.

47. Quid ergo faciet in iudicaria potestate pro distinctione varia meritorum, quando sic terruit cohortem improbam, quum adhuc esset in numero mortuorum? Cederunt ergo retrorsum, ac supinati fuerunt ad coelum, ut saltem recognoscant

virtutem desuper esse terrentem, et de coelo descendisse quem venerant ligaturi; perdiderunt potentiam, sed non saevitiam. Nec resumere potuissent, nisi vox, quae abstulit, reddidisset. Proinde interrogat eos iterum, dicens: *Quem quaeritis?* omnino se offerens ad iniustam capturam; qui similiter responderunt: *Iesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me quaeritis, sinite hos abire*. O invictae virtutis constantiam magnam! quae inter praessuras tribulationum suarum oblita, de proximis gerit curam, dicens: *Sinete hos abire*.

48. Discipulis ergo quodammodo relictis intactis, excepto dumtaxat qui syndonem qua solum cingebatur reliquit, qui captus profugit nudus; in Christum impias manus crudeli audacia iniecerunt, et ligaverunt eum, proh scelus! velut iniquum qui solvere venerat compeditos. Fuerat enim ab aeterno praedestinatum ut ex iniustis vinculis Christi iusta nostra vincula solverentur. Christus igitur Dominus captus est in peccatis nostris, ut dicitur Thren. iv.

49. Sed dum haec impia mysteria agerentur, discipuli ad Iesum dixerunt: *Domine, si percutimus in gladio?* Qui respondit: *Sinete usque huc*, quasi diceret: Intermittite vos prohibere laedentes quo usque patiar, quoniam ad alios, et in aliud tempus reservatur iudicium ultiōnis; quia nunc tempus est patiendi, non ulciscendi. Sed nec exspectato responso Domini Salvatoris, *Petrus exemit gladium, et percussit Pontificis servum, et abscondit eius au-*

riculam dexteram: erat autem nomen servo Malchus. Quod autem dextera praescinditur auricula magnum nobis indicat sacramentum, quum non humana, sed divina providentia factum est. Nam abscisio dexteræ auriculae servi abscisionem prænunciat rectæ obedientiæ Iudaicæ servitutis. Ad auriculam quippe refertur obedientia, sicut Propheta (Ps. xvii) ait: *In auditu auris obedivit mihi.* Sed ad dexteram obedientia pro coelestibus recta quam omnino perdidit servilis conditio Iudeorum; cui tamdem in fine saeculi Christi virtute restitueretur. *Tunc ait Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam;* aut, *converte gladium tuum in locum suum;* locus enim proprius gladii est vagina, non hominis caro, nisi pro corporali, aut spirituali morbo gladio opus sit. Et subdit Dominus: *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt,* quia ad culpam iusta multatio annexitur.

50. Subdit quoque Dominus, dicens: *Calicem quem dedit mihi Pater non vis ut bibam illum?* Dedit Pater Filio calicem amarissimæ passionis, quem ipse usque ad fundum exhausit, pro eo quod Pater dedit, cuius voluntati nihil statuit præferendum. Oraverat iam in horto, ut talis calix amoveretur, et inexauditus abscessit, decreto manente paterno ut ipse calicem biberet passionis, quasi diceret: Pater dedit mihi calicem, non alteri, redimendi; quis bibet quem ego bibiturus sum? non vis tu creatura quod vult ipse Creator tuus? Subinfert Christus, quoniam conformitate paternae voluntatis, et sua libens patitur, quum ait: *An-*

putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Si iam oraverat in horto, nec exauditus erat, quomodo ergo dicit *modo exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum?* Dicendum quod tunc pro sensualitate interpellabat ad Patrem, quam statim subdit rationi, rationemque paternae supposuit voluntati. Nunc vero dicit: Si certandum esset, si haec paterna voluntas non decrevisset, si protinus ipse calicem non dedisset, non indigerem auxilio hominum terrenorum qui habere possum exercitus Angelorum. Statimque subiungit: *Quomodo ergo implebuntur Scripturae Prophetarum, quia sic oportet fieri?* Hoc quidem intelligendum est, quia oportet non de absoluta necessitate, saltem respectu Personæ Christi, sed consequente, scilicet, si volo mundum redimere, et paternae voluntati parere. Oportet etiam sic fieri, præsupposita prædestinatione divina; nam sicut me pati ab aeterno disposuit, sic prophetari ante tempus fecit, ut potius passio sit causa prophetiae, quam scriptura prophetica fuerit causa passionis. Hoc siquidem divini iuris ordo poscebat, ut tanti Regis mysteria in mundo futura per Prophetas idoneos multis anteactis temporibus nota fierent. Iam igitur Christus circumdatus mala cohorte, perfectus in omnibus, iam inimicis restituebat bona pro malis; propterea subditur: *Et quum testigisset auriculam eius, sanavit illum,* scilicet, Pontificis servum.

51. O maledictus furor, et pertinax saevitia impio-

rum, quae nec maiestatis miraculo, nec pietatis beneficio a concepta malitia potuit revocari! Hoc tamen in mysterium factum est, ut reparatio humani generis mali servi ex Christi passionibus appareat provenire. Restituitur auris dextera, ut intelligentia vera, et obedientia recta oriri appareat ex passionibus Iesu Christi.

FERIA QUINTA

De Christi admiratione, seu de speciali exprobatione modi captionis Christi.

TERTIO quoque subiungitur Christi admiratio, propterea subditur: *Dixit Jesus ad eos qui venerant ad se Principes Sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus comprehendere me? quotidie apud vos scdebam, docens in templo, et non me tenuistis;* captionis siquidem Christi modus, et tempus ipsius iniuriam plus depromunt, quum velut latro, et nocturno tempore captus sit qui in die quotidie palam fiebat. Sed quales in animo essent tempus malefactionis ostendit, quoniam (IOANN. III) Dominus, ait: *Qui male agit, odit lucem.*

53. Ecce igitur Principes, et magistratus, et seniores personaliter progrediuntur ad nefas, atque furentes omnino furorem continere non valent; nec Christi cruciatibus satiantur, nisi oculorum praesentiam praestent; et qui per malos subditos poterant cru-

delia perficere, ut magis saturentur ex iniuriis Christo illatis, volunt personaliter interesse. Et licet de tota captione essent merito increpandi, et hic quodammodo inrepenetur, tamen specialiter Christus arguit eos de modo quem tenuerunt; tum quia occulte venerunt, tamquam ad latronem qui fugere vellet, quum ipse se eis in publico continue exhiberet; tum quia venerunt cum armis, quum ipse semper staret inter eos simpliciter, et inermis. Sed non ceperunt eum in templo docentem quotidie, turbarum verentes tumultum. Tamen altiori mysterio factum est, ne Christus docens caperetur in templo, in quo nec etiam potuit lapidari, in quo libertas doctrinae, atque verborum Dei praefigurit, quia verbum Dei non est alligatum, nec conclusum fuit aliquando funibus tyrannorum.

54. Addit quoque Salvator noster: *Sed haec est hora vestra, et potestas tenebrarum,* ut tenebrositas mentis tenebrositate temporis innotescat. Nam tenebrarum hora est in qua peccata patruntur, potestas vero qua perficiuntur. Subdit etiam: *Hoc autem totum factum est, ut implerentur Scripturae Prophetarum.* Dicit autem Prophetarum, ut innuantur quod non solum in uno, sed in omnibus Prophetis continentur mysteria Dominicæ passionis.

FERIA SEXTA

De Christi captione, et fuga discipulorum.

SECUNDA contemplatio pertinens ad processum Dominicæ passionis tria etiam de Christo in se comprehendit: primum est Christi comprehensio, secundum eius examinatio, tertium Petri negotio.

56. Primum est Christi comprehensio; et de hoc subditur: *Cohors ergo, et tribuni, et ministri Indiaeorum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum.* O sine gemitu quis audire posset qualiter in illa hora homicidas manus in Regem gloriae iniecerunt truculenti lictores, et innocentes manus mitis Iesu vinculis constringentes, ipsum agnum mansuetissimum non obloquentem, ad instar latronis furibunde comprehendunt, qui Deitate omnia comprehendit, et ligant eum qui venerat solvere omnes a vinculis peccatorum, et a compedibus daemonis infernalis extrahere compeditos? secundum enim Bernardus postquam ceperunt, et corpus baculis pungebant, et percutiebant, exercentes in eo bestialitatem crudelitatis suae; quo viso, omnes discipuli, eo relicto, fugerunt, ut ex hoc manifeste clarescat quod illi impii tam dure et crudeliter se habebant ad Dominum Iesum Christum, quod columnae coeli contremiscere habuerunt.

57. O mira fragilitas conditionis humanae! tempore persecutionis a suis discipulis relinquitur Christus quos praedocuerat, et cautos fecerat, qui omnes

sponderant secum usque ad mortem in tribulationibus permansuros. Fugerunt enim velut volatilia inter quae iacitur lapis improvise per scemitas aeris volitantia, quae in summitatibus, et ramusculis arborum se tollunt quas ante non praeviderunt. Sic et Apostolicus chorus, fugiendo, in incertitudine refugii vagabatur. Adolescens quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo, et tenuerunt eum. At ille, relicta syndone, nudus profugit ab eis. Nec veritus est dilectus discipulus nuditatem, nec recordatus amoris cuius dulcedidinem paulo ante hauserat inclinatus super Dominicum pectus, et quam gustare debuerat, quum gemitus dominicum sacramentum¹.

SABBATO

Christus ad Annam Pontificem primo ductus, coram eo examinatur.

SECUNDO sequitur Christi coram Anna examinationio. Dicitur enim Iesus a satellitibus mortis *ad Annam primum. Hic interrogavit Iesum de disci-*

¹ Pauci putant hunc iuvenem fuisse Iacobum fratrem Domini; alii Marcum; plures Ioannem Evangelistam; alii filium vel servum villae adiacentis loco captionis Iesu eiusque discipulum vel fautorem, qui strepitu excitatus cuncto surgens videre voluit quid ageretur; alii aliter. Et non improbabiliter dictum est interalam sub linteo illo gestatam fuisse, ideoque vocem *nudus* lato sensu suspendam.

pulis, et de doctrina eius. Interrogat de discipulis quos credit hebetes, quia sequuntur. Interrogat, ut discat an nobiles, vel gregarii sint, ut ex conditione discipulorum saeviat in magistrum. Necnon in auctoritatem, qua congregaverat, intendebat, quum iudicio suo propter decretum Pontificum, et Sacerdotum nemini liceret sub nova doctrina discipulos congregare. Proinde interrogat eum etiam de doctrina. Ad perniciosa inquisitionem Annas se contulit, ac involvere vult Doctorem, non subdocibilem fieri. Id quoque agebat, ut perciperet si aduersus Mosaicam legem, et traditiones templarias doctrina Christi aliquid intulisset, quum iam Salvator arguerit eos quod transgressi sint mandatum Dei propter traditiones suas. Ecce doctrina Christi humilitatis decore fulget, quae, quum sit divina, sub hominum iudicio ventilatur.

59. Salvator autem ad inquisita respondet, dicens: *Ego palam locutus sum mundo;* occulta nempe doctrina superstitione plerumque perfunditur, et vitium utique habet annexum, si publicum timet. Non autem omnis occulta insinuatio sanctae doctrinae condemnatur, quae, scilicet, secura manet, si ducatur in publicum, quae palam fieri non vitat, ne deprehendatur in macula, quum sit ipsa immaculata necessitas, et causarum varietas saepe cogit ut lucerna quandoque paucis luceat in occulto, quae mallet lucem dare in manifesto.

60. Protinus ad sanam doctrinam spectat ut nihil sub velamine habeat, quod publicum horreat quod deprehensum pudore, aut infamia ureretur. Sed

illa, quae velaminibus gaudet, latibula, et angulos semper quaerit quae deprehensa rubore suffunditur, arguta non habet unde se iustis sententias tueatur, est protinus proscribenda, et omnino ab iicienda, promulgata etiam ab his qui devotione, et sanctitate pollere videntur. Tutius enim audirentur iniqui inhaesitanter, et manifeste vera dicentes, quam boni clandestine dubia proferentes. Omnes quidem excludit errorem, et animos audientium absolvit a dubiis manifesta, et examinata doctrina. Quocirca Salvator ad invincibilem responsionis defensionem pro sua doctrina se contulit, quum respondit: *Ego palam locutus sum mundo;* et de discipulis tacens, solum doctrinam approbat ex manifesto, quum non a discipulis doctrina, sed a doctrina discipuli boni, vel reprobi censeantur¹.

61. Sed quoniam per sapientes consuevit approbari, aut reprobari quaecumque doctrina, locum in quo sapientes Iudeorum convenire solebant subiungit, dicens: *Ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Iudei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil;* quum enim multitudo sapientium sanitas sit orbis terrarum, ut dicitur Sapient. vi cap., ad Iudeorum sapientiam suam approbandam remittit Christus doctrinam, ut, si sapientes sunt, et audierunt, reprehendant, si reprehendendum quidam invenerunt; si sapientes non sunt, sileant a propria ignorantia iam prostrati; si sapientes sunt,

¹ Subintellige: *accidentibus operibus bonis et divina charitate.*

et amici, dicant quae neverunt, non amicitiae gratia, sed veritatis gloria. Nam vere sapientes secundum veritatem, non secundum inimicitiam, aut amicitiam omnino diffiniunt. Si sapientes sunt et inimici, ad validius testimonium interpellio, ut propter sapientiam submittant inimicitiam, et garriant, si possunt, in manifestam doctrinam. Si vero non possunt, aut taceant, aut, si iustitiam sentiunt, iustis laudibus efferant; nam ubi multi sunt sapientes ibi cautio est doctrinae. Semper enim veretur docens quos novit assistere sapientes, et caute loquitur, maxime aemuli siadstant, ne deprehensus in aliquo confundatur. Sed quoniam proprius amor saepe hominem fallit, subiungit Dominus, dicens: *Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sum eis.*

62. Magnum testimonium est quod vera sit, et irreprehensibilis doctrina illa, quae ad iudicium revertitur aemulorum; et inobscurabilis claritate resplendet quae ad examen proponitur reproborum; atque iustissima ex omni parte censemur quae nullorum fornaces expavet. Et subdit Dominus: *Ecce, hi sciunt quid dixerim ego:* O benigna mansuetudo Salvatoris! velut ante iudicem stabat, et adversus doctrinam suam testes aemulos allegabat, sciebat enim se dixisse infallibilem veritatem; inconfusibilis nempe veritas est, et arguta per amplius fulget, et tunc siquidem sortitur triumphum, scilicet quum adversarios habet.

63. Ad posteros ergo hoc derivetur in exemplum, ut doctrina non sit privata, sed communis, non occulta, sed publica, non opinabilis, sed veritate

firmata, quae nullis obtrectationibus tremat, quae nullos paveat detractores, quae suos ubilibet conterat inimicos, magis adversitatibus, quam tranquillitatibus, illucescat. Haec solum doctrina Christi possedit, quae nec mirum si mansit intrepida coram Anna, aemulos ad sui testimonium quaerens, Christo capite defendantem; quum coram Imperatoribus, et Regibus mundi non cessit in Christiferis membris, in eis Spiritu sancto loquente.

64. *Haec quum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici?* Sed vide mansuetudinem patientis, cognoscet sapientiam respondentis: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me caedis?* O benignitas, et humilitas Salvatoris! iudicium vult subire cum servo qui omnium Dominus est, et iudex; totum tradidit se in iudicio Christus, omnia inimicorum examinationi remittit; Corpus, mores, et verba, et si qua humana sunt eius, in iustitia vult appendi. Approbari, aut improbari testimonii satagit cum ministro, nec tamen parat Dominus maxillam aliam, sicut alios docuerat observare (MATTH. v) ¹.

¹ De hac re ita scribit Alapide, in Ioannem cap. 18: « Porro, Christus non porrexit alteram maxillam, ne visideretur culpam agnoscere. Sic et Paulus, iussus iniuste percuti a pontifice, ait ex zelo iustitiae: *Percutiet te Deus, paries dealbate,* (ACT. XXIII). Addit S. Augustinus: « Iesum non solum alteram maxillam iterum percussuro, sed totum corpus figendum praeparasse in ligno, ut suum dogma, (MATTH. v, 39), facto sanciret ».

65. Sed altius Christus exemplo suo nunc nos trahit, opus esse perfectum ostendens, quum ad bonum trahitur male agens, quando charitas servatur in animo, et suavi proximus compungitur verbo. Perfectum nempe in virtutibus est ei qui te percutit inferre salutis verba; et, quum odio te feriat, tu eum charitate constringas, ut quem pateris percussorem possis tandem habere consortem. In id quippe tendebat Salvator qui vult omnem hominem salvum fieri, et ad agnitionem veritatis venire. In hoc quippe exemplo nos docet Salvator noster quod, si molli responsione homo proximi iram extinxerit, quoniam, ut dicitur Proverb. xv cap.: *Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem;* simul duo congerminat bona, ut virtus patientiae suo munere fulgeat, et conversus proximus dignam poenitentiam agat; et sic utriusque boni patiens sortitur praemium, quia sustinuit, et quia convertit, et resipiscens a malo poenas dignas malis evasit.

DOMINICA III. ADVENTUS

De Petri negatione.

TERTIO additur Petri negatio: *Sequebatur etenim Petrus Christum, non tantum corpore, quantum mente; quem titubatio fidei plene compleverat, et amor ad Christum a timore hominum patiebatur iniuste conflictum.* Hic a Ioanne in domum

introductus est per curialium notitiam qua Petrus ipse carebat. Et hinc inde agitatis verbis Christum trina despexit negatione. Despicitur nempe quod tanta procacitate negatur, et sub anathemate ponit Filium Dei, qui omnes venerat reconciliare cum Patre. Pervalide siquidem agebatur virga timoris qui se excommunicabat, si cognovisset etiam Christum, et iuramento falso firmabat quod non cognoverat veritatem. Dixerat enim interroganti Christo (MATTH. XVI): *Tu es Christus Filius Dei vivi;* quam cognitionem veritatis, non ab homine, aut ab Angelo, sed ab aeterno Patre suscepserat, qui quempiam docendo non fallit.

67. An forte occasiones fuerunt in Petro praeter timoris angustiam, et fidei detrimentum, quod ancilla ostiaria introduxit? An forte quia frigus erat, et ad ignem se posuerat Iudeorum? Exterius frigus interiorum frigiditatem insinuat, et Spiritus sancti ignem Iudeorum exarserat ignis. Gallo interim dante vocem, et inter verba Christo miserante, ab ipso respectus Petrus egreditur foras, et flevit amare. Haec autem negatio Petri an tota in domo Caiphae, an in una incopta, et in altera consumata, secundum diversorum opinionem, (quia nihil addit, vel admittit fidei alterum horum credere) non sit praesentis dissertationis.